

Lied van oude geliefden

LAURA RESTREPO

Lied van
oude geliefden

Uit het Spaans vertaald
door Jacqueline Visscher

De vertaler ontving voor deze vertaling een
projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *Canción de antiguos amantes*. Alfaguara 2022
© 2022 Laura Restrepo / Penguin Random House Grupo Editorial, S.A.U.,
Barcelona

© 2023 Nederlandse vertaling Jacqueline Visscher /

Uitgeverij Wereldbibliotheek

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp bij Barbara

Omslagbeeld © Lukas Bischoff Photograph / Shutterstock

Foto auteur © Carlos Duque

NUR 302

ISBN 978 90 284 5295 4

www.wereldbibliotheek.nl

Voor Payán, altijd en zelfs daarna

*Want zijt gij, vorstin, de eerste of de laatste?
En gij, vorst, de ene minnaar, of de laatste?*

GÉRARD DE NERVAL

*Een mythische code
ligt ten grondslag aan
de genetische code.*

GUIDO CERONETTI

*Die vrouw, zeg ik, die gracieus en elegant
twee, tien en zelfs honderd eeuwen doorkruiste
ongewild, haar blik slechts gericht op de horizon.*

SANTIAGO MUTIS

I Verschijningen

*Vorm, verschijning, visioen, fantoom, en dus,
voorteken. [...] Iets kleins dat verschijnt.*

GEORGES DIDI-HUBERMAN

Ik? Ik jaag een beeld na, meer niet.

GÉRARD DE NERVAL

Iets kleins dat verschijnt

‘De wind waait hard,’ zeg ik.

‘Laat hem waaien,’ antwoordt Zahra Bayda, die mijn gespannen houding verdacht vindt.

Ze heeft me meegenomen hiernaartoe zodat ik vanuit de hoogte kan kijken en het tot me doordringt dat ik nu aan het einde van de wereld ben. Ik kijk om me heen en zie niets, of beter gezegd: ik zie het niets.

‘Vooruit, jongen, hoe-je-ook-mag-heten,’ spoort Zahra Bayda me aan, ‘zet dat twee meter lange lijf van je in beweging.’

‘Ik heet Bos Mutas,’ help ik haar herinneren. Dat heb ik haar al vaker verteld.

‘Goed, Bos, of Mutas, of hoe-je-ook-mag-heten.’

We klauteren de hoogste duin op. De wind is zo sterk dat hij mijn hemd dreigt weg te rukken. Dit moet wel de ongenadigste woestijn op aarde zijn, het dichtst bij God en wemelend van de demonen, dat zegt zij tenminste, en ze beweert ook dat hier nog altijd heremieten in grotten leven. Een windvlaag rukt haar tulband af, die door de lucht vliegt en capriolen maakt als een dol geworden veelkleurige vogel.

‘Mijn tulband! Pak hem, jongen!’ beveelt ze me.

‘Pak hem zelf.’

‘Vervloekte wind,’ gaat ze tekeer.

‘Laat hem waaien,’ is mijn revanche.

Nu vecht Zahra Bayda tegen haar haar, dat eenmaal bevrijd als een gek rondzwaart. Ik ben in de wolken en het lukt me niet af te dalen, het onmetelijke, allesverslindende gele zandlandschap overdondert me. Het moet zelfs zijn eigen oevers verslinden, waardoor je je altijd in het midden bevindt, hoe ver je ook loopt. Ik ben mijn coördinaten kwijt; ze hadden me al gewaarschuwd dat ik hier visioenen zou krijgen en dat de echo’s me zouden bedwelmen.

De nacht valt aarzelend, half, alsof hij nog niet wil, vlokken duisternis dalen traag uit de hemel.

‘Kijk.’ Ik wijs Zahra Bayda op een flakkerend lichtje dat in de diepte beweegt, ver weg, als een kleine weerkaatsing in het landschap. ‘Kijk, er klimt iets naar ons toe.’

‘Laat het klimmen.’

Verder naar beneden, op de vlakte, verspreidt zich een enorme vlek over de korst van de leegte. Het vluchtelingenkamp, met zijn honderden opeengepakte grauwe tenten.

Zahra Bayda vertelt, dreunt gegevens, cijfers, datums op. Ze wil dat ik het begrijp en op de hoogte ben. Ze heeft geen ongelijk, ik kan het maar beter weten. Maar mijn hoofd tolt, ik ben nog doodmoe van die ontzettend lange reis. Ik kan me alleen maar concentreren op dat lichtpuntje dat omhoogklimt.

‘Wakker worden, hoe-je-ook-mag-heten!’ Zahra Bayda knipt met haar vingers om me te ontzuchten.

Zo noemt ze me: hoe-je-ook-mag-heten. Ik neem het haar niet kwalijk, ik snap dat mijn naam niet makkelijk is, maar de hare dan? Zahra Bayda. Het klinkt mooi, maar volgens haar spreek ik het belabberd uit.

‘Ik ga jou ook “hoe-je-ook-mag-heten” noemen,’ waarschuw ik haar, en ze antwoordt dat het haar niet uitmaakt.

Slechts een paar tenten lichten op daarginds beneden, in het kamp, alsof de bewoners van de andere tenten vrede hebben met de duisternis en niet de moeite willen nemen de olielamp aan te steken. Ze noemen hen ‘de onzichtbaren’ en houden hen afgezonderd. Zahra Bayda zegt dat velen de kampen wantrouwen, dat ze liever op hoop van zegen blijven lopen, want dat is beter dan opgepropt en gehurkt in het niets starend te zitten wachten. Uit het kamp stijgt geen rookpluim op, geen enkel geluid, niet eens een kreet of het gehuil van een kind. Niets.

‘Het lijkt de dodenstad wel,’ zeg ik.

‘En toch leven daar meer dan honderdduizend personen.’

Alles blijft roerloos, behalve de wervelende wind in haar haar. Het haar van mensen verbaast me altijd; het heeft een eigen leven en verzet zich tegen de wil van de eigenaar. De lange lokken van Zahra Bayda bewegen onbeheerst, ze zwiepen in haar gezicht, dringen in haar mond, bedekken haar ogen.

Ik wijs Zahra Bayda nogmaals op het eenzame, bewegende lichtje dat

ik in de verte zie en dat maar blijft klimmen, als een zwevende weer-
spiegeling. Iemand uit het kamp met een lantaarn? Ik vraag me af hoe
hij door de afrastering is gekomen. Misschien gebruikmakend van het
heetste uur, wanneer de bewakers wegdoezelen in hun hokjes?

Deze woestijn moet de navel zijn van de onstuitbare droogte die onze
aarde verwoest en ervoor zal zorgen dat de mens een rotsholenbewoner
wordt en uiteindelijk stenen eet, zoals de geelkuifkaketoe en de witte
hagedis.

Zahra Bayda spreekt gepijnigd; zij is in dit deel van de wereld geboren
en dit is haar thuis. Ze heeft elders gestudeerd, maar ze is gehecht aan
deze mensen. Ze zoekt naar woorden om de tragedie uit te leggen. Ze
begrijpt het zelf niet eens en ze vermoedt dat zij die het ondergaan het
evenmin begrijpen, alleen zij die de tragedie tweebrengen, maar die
doen dat ergens ver weg.

Zahra Bayda zegt dat tijdelijke kampen als deze permanent zijn ge-
worden, in feite zijn veranderd in gevangenissen en enorme poelen van
ellende. Het zijn geen doorgangspekken meer. Wie daar zijn toevlucht
komt zoeken, eindigt opgesloten achter de afrasteringen.

‘Uiteindelijk berusten ze, schieten ze wortel in het ongewisse en
wachten,’ vertelt ze.

‘Waar wachten ze op?’

‘Op iets. De olie en het meel van hun wekelijkse rantsoen. Een
vaccinatie tegen de besmettelijke ziekte, of een wonderbaarlijke gene-
zing.’

Ze wachten op iets wat niet zal komen. Een vrijbrief, of een onmoge-
lijk visum. De brief van een bekende, nieuws van hun familie, wat dan
ook. Gewoon iets, in feite. Een deken misschien, of een medicijn, een
literfles water, een of ander teken.

De woestijn ruist. Ze zegt haar dingen in een sissende vibratie, en ik
mag graag denken dat het de muziek van de duinen is. Ze hebben me
verteld dat de duinen zingen als walvissen of als fluiten, en dat ze soms
brullen als botsende wapens, of huilen als wolven. Ik meen ze te horen...
Ik voel dat het zand tegen me praat, maar zijn boodschap is wreed, als
een doodssnik van de tijd.

‘Wat nou muziek van de duinen, het is het gegons van de drones,’ zegt
Zahra Bayda.

Weer heeft ze gelijk. Als achter je het geluid van een galop klinkt,

moet je volgens het vereenvoudigingsprincipe van Ockham niet denken dat het een zebra is, denk dat het een paard is. En als je gegons hoort, denk dan niet dat het muziek is: het zijn drones.

Dat lichtje dat omhoogkomt is een wezen van vlees en bloed en bot, meer bot dan vlees. Het is een klein, opgewonden persoontje dat snel beweegt, verdwijnt en verschijnt op de golvende helling. Een meisje, en ze trekkebeent. Haar linkervoet is naar binnen gedraaid. Klompvoet, noemen ze dat.

‘*Equinvarus. Talipes equinvarus,*’ preciseert Zahra Bayda, die er verstand van heeft; zij behoort immers tot het medisch personeel, is een ervaren *midwife*, gediplomeerd verloskundige.

Goed dan: *talipes equinvarus*. Het meisje dat eraan komt lijdt aan *talipes equinvarus*. Ze is heel jong, nog bijna een kind, zo tener dat de harde wind haar zou kunnen optillen. Ze is hier vast niet geboren, want ze draagt kleurige kleren en haar gezicht is niet gesluierd. Ze heeft een donkere huid en verfijnde gelaatstreken, en om haar schouders hangt een onbestaanbare goudkleurige cape.

De gouden cape wervelt in de wind, fonkelt in de laatste zonnestrallen, waardoor het meisje iets weg heeft van een chimère. De glinsteringen van haar onwaarschijnlijke goudkleurige cape: dat is de kleine twinkeling die ik zag naderen.

Een meisje met een gouden cape in het hart van de woestijn, wie gelooft dat nou. Als een luchtspiegeling. ‘Een zwevende zichtbaarheid, iets kleins dat verschijnt, [...] verleidelijk en mysterieus.’* Ik vraag me af of ze over zee naar dit gebied is gekomen, samen met de bootvluchtelingen. Dat kan. Ze heeft een zanderig gezicht en warrig haar, donker bij de haarwortels en rood bij de punten, alsof het is geverfd met henna of door de zon is verschroeid.

Haar glimmende cape maakt haar tot een fee of een prinses, al blijkt het tenslotte helemaal geen gulden cape of vlies. Zahra Bayda vertelt me dat het niet meer is dan een stuk isolerend aluminiumfolie van twee meter, een reddingsdeken, met een zilverkleurige binnenkant en een goudkleurige buitenkant. Het houdt de lichaamswarmte vast en de reddingswerkers delen ze uit aan drenkelingen die onderkoeld zijn.

---

* Zie noten achter in het boek, pagina 329-331.

Dus het is geen koninginnenmantel die dit magere kind beschermt, tja, het is niet alles goud wat er blinkt. Maar alsof dat wel zo is: zij hult zich met vorstelijke arrogantie in haar isolatiedeken. Ze redt zich prima met haar kreupele been en is heel ongedurig; een Atom Ant te midden van de algehele verlamming. Ze straalt bravoure en grootse hoogmoed uit, alsof ze omgeven is door rampspoed, maar deze het niet waagt haar te treffen.

Andere vrouwen, geen idee waar ze vandaan komen, hebben onze aanwezigheid ook opgemerkt en lopen naar ons toe. Ze vormen een strakke cirkel om ons heen, zwaaien met handgeschreven blaadjes. Zahra Bayda zegt dat het verzoeken om hulp zijn. De ontheemde vrouwen schrijven ze op in de hoop dat ze die stukjes papier aan iemand kunnen geven die hen kan helpen.

Het meisje met de goudkleurige cape moet niets hebben van de pas aangekomenen, al scheldend en gebarend duwt ze hen weg.

‘Mankepoot!’ schreeuwen de anderen terwijl ze opzijaan. ‘Ga weg! Ga terug naar je plek!’

Zij laat zich niet intimideren, integendeel, ze draait om me heen zoals die zigeunerinnen in de Via del Corso in Rome, die je belagen om je te beroven. Ze brengt me van mijn stuk, dat heetgebakerde meisje dat me uit het niets strak aankijkt met bliksemende ogen die niet smeken maar eisen. Tot overmaat van ramp glanzen haar ogen koortsig en is het moeilijk haar te blijven aankijken. Verlicht me, meisje, met het licht in je ogen, zeg ik tegen haar zonder dat ze me begrijpt, en ze grimast. Met haar gedraaide voet krabbelt ze iets in het zand, dat de wind meteen uitwist. Oplichtende ogen, zoals die van een kat? De vergelijking is afgezaagd maar onvermijdelijk.

Over katten gesproken, Zahra Bayda vertelt dat de mensen hier ze doden, omdat ze geloven dat ze de besmettelijke ziekte overbrengen.

Dit kreupele meisje ontroert me en ik laat de verdediging varen. Ik ga aan haar kant staan, wil haar graag beschermen. Waarom zou ik haar, zo verwaand maar ook zo kwetsbaar, wantrouwen? Ze is gewoon een van de getroffenen van de slachting, nog een gedoemde op aarde.

Mijn fout. Het meisje gedraagt zich als een in het nauw gedreven spin en gooit zand in het gezicht van de anderen. Ze is een rakker, deze leerlinge van Imperator Furiosa. Ze krijgt het voor elkaar de

kring te verbreken en de andere vrouwen weg te jagen, ze stort zich op me, verschuilt zich achter mijn benen, gebruikt ze als verschan-sing.

‘Moet je mij hebben, druktemaker?’

Vanaf het moment dat ik haar zag, wist ik dat dit onmogelijke meis-je iets met mijn lot te maken had. Ze houdt mijn hemd vast, laat me niet los, ze priemt met een lange, puntige vingernagel in mijn arm. Hautain, dat kind, met haar naar voren gestoken kin en die norske trek om haar mooie mond. Een bos roodzwarte krullen die in de wind wappert als een anarchistische vlag, zo’n vlag van ‘we geven ons niet over’. Ze fas-cineert me, dat kleintje, en tegelijk jaagt ze me angst aan, ik weet niet wat ik met haar aan moet, ze klit aan me als kleefkruid. Wat zou ze willen, vanwaar dat stennis trappen?

‘Hé jij, kleine Cassius Clay! Stop met dat om me heen fladderen als een vervloekte vlinder,’ zeg ik tegen haar, maar dat maakt haar nog feller.

Ze is verduiveld knap, dat bruine meisje, mooi en donker als de ten-ten van Kedar.

‘Macchiato,’ corrigeert Zahra Bayda me.

‘Wát?’

‘Zo noemen ze hier de huidtint van dit meisje.’

‘Macchiato, zoals koffie? Zo, in het Italiaans?’

Zahra Bayda vertelt summier over het Italiaanse leger dat kwam ko-loniseren en vervolgens vertrok, een erfenis achterliet van een verhe-vigde haat, bergen kapotte wapens plus een aantal woorden, zoals dat ‘macchiato’.

En de grote ogen van dit bruine meisje, haar struisvogelwimpers, het litteken dat haar voorhoofd markeert, hebben die een naam in het Ita-lians of in een andere taal? Hoe verwoord je haar duivelse lenigheid en haar wilde hardos? En die uitstraling van een Bijbels schepsel, en de betovering die ze op me uitoefent? Hoe noem je dat alles? Want mooi is zij, mooi en opstandig, een rusteloos bundeltje botten dat zich achter me heeft opgesteld en me niet loslaat, mij als schild gebruikt om zich tegen de andere vrouwen te beschermen, die dreigend tegen haar schreeuwen. Ze ruikt naar rook, dit meisje, en naar wierookdampen en naar zee.

Echt opmerkelijk, die geur van haar: sterk en geheimzinnig. Een geur

die in het westen is verdreven door deodorant, zeep en tandpasta. De geur van mensen die ondanks alles leven en zich weten te redden, die de laatste kameel slachten om zijn vlees te roosteren, of grote honger lijden en enorme afstanden lopen en wierookstokjes branden, die plussen en poepen en bloeden, zich opknappen met lavendelolie, rillen van de kou, zich verkwikken bij het vuur, een geit melken en de melk drinken, en wanneer er niets meer te eten is de geit slachten. Vrouwen die hun haar borstelen tot het glanst om het vervolgens weg te stoppen zodat niemand het kan zien. En ze stelen appels en granaatappels uit andermans boomgaard. En ze hebben gemeenschap of slapen terwijl ze de warmte van hun lichaam op hun matje achterlaten, en ze doorstaan de nacht zo goed ze kunnen om de volgende ochtend te halen. Naar dat alles ruikt deze kleine koningin met de flonkerende mantel, ‘en de geur die ze uitwasemt maakt me dronken van liefde.’² Dat alles denk ik, misschien niet op dat moment, maar later wel, ik zeg het in elk geval niet hardop.

Dit kleine driftkikkertje maakt tegengestelde gevoelens in me los: medelijden, compassie, verrukking, ergernis. Intussen blijft ze me belagen. Ik win het van haar wat leeftijd, waardigheid en postuur betreft, naast haar ben ik een Goliat, en toch triomfeert ze. Zahra Bayda heeft me al verteld over dat gemeenschappelijke kenmerk van ieder slachtoffer, van iedere overlevende van de tragedie: wanneer anderen nog op de heenweg zijn, keren zij alweer terug. Het moet wel komen doordat ze iets hebben wat sommigen de moed der wanhoop noemen. Of wat op hetzelfde neerkomt: *nec spe, nec metu*, een latinisme dat me bevalt en dat ik op mijn onderarm heb laten tatoeëren: *nec spe, nec metu*, zonder hoop of vrees. Genoeg nu, meisje, ga weg, je maakt me wanhopig. Ik slaag er niet in haar van me af te schudden, en tegelijk sidder ik onder haar aanraking.

‘Geld? Is dat wat dit meisje wil?’ vraag ik aan Zahra Bayda, die een paar woorden met haar wisselt.

‘Ze zegt dat ze in Ceerigaabo is geboren,’ vertaalt Zahra Bayda.

‘Wat zegt ze nog meer?’ vraag ik, want ik zie dat het kleintje een hele stroom woorden uitbraakt.

Ceerigaabo, aan de overkant van de Golf. Ik heb over die plek gelezen, een woest, onherbergzaam gebied waar iedereen vandaan vlucht om aan de hongersnood en de slachting te ontkomen. In een mythisch ver-

leden moet Ceerigaabo deel hebben uitgemaakt van het welvarende koninkrijk Saba, maar in de hedendaagse onwerkelijkheid is het een streek wemelend van verschrikkingen.

‘Vraag eens hoe ze heet,’ zeg ik tegen Zahra Bayda. ‘Vraag eens hoe oud ze is, veertien, vijftien?’

‘Dat heb ik al gevraagd, maar ze vertelt het niet. Ze voelen nattigheid als je te veel wilt achterhalen, dan hebben ze het idee dat je voor de vijand werkt.’

Het is duidelijk dat dit onhandelbare meisje niet zal antwoorden en dat ik het niet te weten zal komen. Dat was te verwachten. Al het indrukwekkende dat het leven voor me in petto heeft komt op deze manier, plotseling en naamloos. Om haar te bedaren geef ik haar een muntstuk. Ze grist het uit mijn hand en bestudeert het een stukje verderop, waar ze het haar niet kunnen afpakken. Professioneel als een handelaar die de verdiensten van de dag berekent, bekijkt ze de voor- en achterkant. Ze bijt erop om te zien of het niet vals is.

Ziezo. Heilzaam middel. Ik denk dat ik van het meisje af ben. Maar nee. Ze stort zich nog onstuimiger op me, nu trekt ze aan de sjaal die ik om mijn nek heb.

‘Die wil ze hebben,’ zegt Zahra Bayda tegen me.

‘Deze?’ vraag ik, en ik maak de knoop los van de strook felblauwe Toeareg-stof met drie zwarte strepen die ik altijd bij me heb en die zo onderhand deel van me is geworden; ze zeggen dat ik hem zelfs niet afdoe als ik in bad ga. ‘Wil je mijn sjaal, meisje? Zo veel drukte om zo’n klein dingetje? Als ik hem aan je geef, kleintje, is het dan goed? Vooruit dan maar. Vind je het een leuk cadeautje? Alsjeblieft. Je krijgt hem als herinnering.’

Met pijn in het hart neem ik afscheid van mijn oude Toeareg-doek, en het meisje bindt hem meteen om haar haarlokken. Ze ziet er leuk uit met die diepblauwe lap om haar hoofd. Blijkbaar beschouwt ze haar missie hier op de top als volbracht, ze verliest alle belangstelling voor me en snelt weg naar de plek waar ze vandaan kwam, met mijn sjaal. Vervagende verschijning.

Tegen een schemerende hemel met zwarte, oranje en granaatkleurige strepen zie ik hoe het meisje, niet gehinderd door haar asymmetrische benen, naar beneden rent. De goudkleurige cape fonkelt achter haar als de vlammende staart van een kleine komeet.

Fonkelen, een krachtig werkwoord dat is afgeleid van 'vonken'. Licht en donker. Het meisje uit Ceerigaabo fonkelt en donkert, verdwijnt in de schaduwen en verschijnt weer terwijl ze de heuvel af huppelt, slank en schuw als de dorcasgazellen uit haar geboortestreek.

'Hoor eens!' roep ik tegen haar wanneer ze me al niet meer kan horen. 'Ben jij soms de koningin van Saba?'

De roep van het verlangen

Ik, Bos Mutas, zou echt niet kunnen zeggen waarom de koningin van Saba me zo onrustig maakt. Gérard de Nerval geloofde dat die fascinatie voor haar eigen is aan een groep uitverkorenen, bijzondere mensen die de koningin uitkiest en merkt met een kus op het voorhoofd, waarmee ze hen tot haar trouwe volgelingen maakt. Dat is bij mij natuurlijk niet zo, wie ben ik om dat merkteken te krijgen? Geen genie en geen stommeling, geen strijder en geen heilige, ik ben eerder verpletterend gewoontjes; er is niets aan mij wat het verdient uitverkoren te worden of een brandmerk op mijn voorhoofd te krijgen, behalve misschien dat er bij mij een schroefje los is: het is bekend dat de koningin ook lunatici uitkiest, daar zal het wel door komen dat ze me achtervolgt en dat ik in haar netten verstrikt ben geraakt, in haar ban, altijd op haar gericht. Soms vraag ik me af of die fascinatie van me een vorm van religie is. En waarom ook niet, religie is immers je blik obsessief op een beeld richten dat buiten ons bereik valt.

‘Jij bent niet de eerste die het te pakken heeft van de koningin van Saba, Bos Mutas,’ zegt Zahra Bayda, ‘en je zult ook niet de laatste zijn. Het is een manifestatie van de waanzin, weet je. Ongeneeslijk, bovendien. En gevaarlijk, soms suïcidaal zelfs.’

‘Ja, ik weet het. De *alaleisho*’s zeggen dat...’

‘Die *alaleisho*’s zijn een stel ouwe klets-kousen, ze liegen en verzinnen alles bij elkaar,’ onderbreekt Zahra Bayda me, ‘blijf bij ze vandaan, er is iets duisters aan ze. En neem wat ze tegen je zeggen niet serieus.’

‘Nou, ik geloof ze,’ waag ik het tegen haar in te gaan. ‘Plato in eigen persoon had het over de verhalen van de voedsters, hij zei dat ze de herinnering aan het verleden levend hielden.’

‘Dan geloof je Plato maar, maar niet de voedsters.’ Zahra Bayda is er heel handig in logica ingewikkeld te maken.

Ik heb haar verteld dat ik ben gekomen om mijn proefschrift te schrijven over de koningin van Saba, maar dat interesseert haar niet, ze spot

er doorlopend mee en zegt dat ik mijn dissertatie moet beginnen zoals in sprookjes, er was eens... o... er was eens iets wat er was en wat er ook niet was.

Mijn obsessie met de koningin van Saba draag ik al mee vanaf mijn achtste of negende, toen mijn ouders me meenamen op een Nijlcruise, in de tijd dat ons gezin nog geld had en luxeschepen nog niet onderweg waren zoals nu, afgeladen met passagiers die de besmetting van de ene haven naar de andere overbrengen.

Het gebeurde op een avond, in de tweede klas van dat lijnschip op de Nijlcruise. Na het diner was er in de feestzaal een folkloristische show met alles erop en eraan: muziek met citers en tamboers, fakkels en kunstenaars. Opeens werd het licht gedimd en de presentator vroeg een luid applaus om de koningin van Saba te verwelkomen, die voor ons de betovering van de zeven sluiers oftewel de buikdans zou uitvoeren. Het was de eerste keer dat ik die naam hoorde, koningin van Saba, en ik moet me haar hebben voorgesteld als een grootmoeder met een kroon, iets in de geest van een in sluiers gehulde koningin Elizabeth. Daarom was ik als door de bliksem getroffen toen ik een grote, min of meer jonge vrouw zag verschijnen met een overvloed aan onbedekt vlees dat voor mij een onbekend continent was. De muziek klonk sneller en de vrouw begon op een vreemde, uitdagende manier te dansen, met spasmodische schokbewegingen, als een grote, obscene en bezeten spin.

Ik had me nooit kunnen indenken dat er zo iets bestond; het enige wat misschien een soortgelijke impact op me had gehad, was de boa constrictor die een slangenbezweerder een paar jaar eerder om mijn nek had gekruld, of de kokende krater van een vulkaan die we in Nicaragua hadden bezocht. Maar zelfs dat niet; hiervan raakte ik bijna in shock. Door de geweldige opkomst van de koningin van Saba zat ik witjes weggetrokken op de bank genageld. Het vrouwelijk bloot overviel me als een heilige ontdekking. Ze was van een andere wereld, dat personage dat indrukwekkende en onvoorstelbare anatomische delen liet zien te midden van rondwervelende tule met glinsterende lovertjes. Allemaal heel circusachtig, neem ik aan, maar mij leek het duur en luxueus, eigen aan een oriëntaalse koningin. Op het ritme van de opzweepende muziek liet ze die hele berg vlees en welvingen schudden, heel die onweerstaanbaar bruine huid sidderen, met een ongegeneerdheid en zinnelijkheid die het jochie dat ik was tot aan de dag van vandaag heeft getekend.

Ik herinner me nog het moment dat ze een arm omhoog deed en ik een plukje haar in haar oksel zag; het was een heel andere oksel dan die van mijn moeder, niet glad en rozig maar ruw, rauw, ruig behaard, eerder zoals die van mijn vader. Ik rook zelfs haar geur.

Die vrouw wasemde een zware, zoutige geur uit, een mengeling van katholieke missen, gedragen ondergoed en Valenciaanse paella. Ik interpreteerde het als een roep. Of beter gezegd: een bevel. Vanaf het eerste moment wist ik dat zij een machtig wezen was en de kracht van een aardbeving of brand bezat, of van een extreme actiefilm. Ik wist dat zij, als ze dat wilde, het universum kon vernietigen. Ik zat daar bang en betoverd, dat zijn de juiste woorden: ik, door haar betoverd; ik, haar bange gevangene; ik, weerloos en aan haar onderworpen, en nog heviger toen ze begon te ululeren, haar tong snel als een slang bewoog en ze een hoog trillend geluid voortbracht dat in mijn oren moet hebben geklonken als de roep van het verlangen: de onweerstaanbare en gevreesde zang van de sirenen in de oren van Odysseus.

De vrouw liet haar van zweet en olie glimmende vlees vibreren. Haar borsten kregen een eigen leven en ik kon mijn ogen niet afhouden van de welvingen van haar prominente buik. Ik meende dat ik een godin of een zottin voor me had, en ik verschanste me tussen mijn vader en moeder, verzonk in de bank en met mijn ogen verslond ik die uit een woestijn gekomen schoonheid, zij daar, met haar aanwezigheid mijn leven vullend, en ik tegenover haar, in een toestand die evengoed extase als paniek kon zijn, volledig in de ban van die begeerlijke en tegelijk angstaanjagende grote vrouw, zo open en bloot maar tegelijk o zo verboden. Ik voelde een hitte lijkend op honger, op woede, op een brandende spanning, iets wat plots in mij borrelde en wat ik niet herkende en waar ik ook geen naam voor had, of laten we liever zeggen dat 'koningin van Saba' de eerste naam was die ik kon geven aan de seksuele en vleselijke verrukking, het religieuze vuur, de hevige lust.

Ik wist niet op welk moment zij mij in het oog kreeg, het van angst en verwondering versteende jongetje. Het geval wil dat die stoot van een vrouw al dansend rechtstreeks naar mijn plek kwam, haar hand vol ringen en rode nagels naar me uitstrekte, me recht aankeek met een soort medelijden, een soort spot, en in haar ogen lag een moederlijke genegenheid waardoor ik in mijn mannelijkheid werd gekwetst en me klein en hulpeloos tegenover haar voelde. Maar meteen wierp ze haar